

Ozeleňovací a okrašlovací spolek Planá

1887-1939

Inventář

EL NAD č.: 1318
AP č.: 499

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu.....	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	6
Seznam použitých pramenů a literatury.....	7

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk.....	8
Příloha č. 2: Seznam předsedů Ozelenovacího a okrašlovacího spolku Planá v letech 1887-1939.....	9
Příloha č. 3: Struktura archivního fondu.....	10
Příloha č. 4: Srovnávací tabulka místních názvů.....	11
Inventární seznam.....	13

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Původcem archiválií je Anpflanzungs- und Verschönerungsverein Plan (Ozeleňovací a okrašlovací spolek Planá) existující v letech 1886-1939.

Nejstarší zprávy o Ozeleňovacím a okrašlovacím spolku Planá jsou doloženy ke konci roku 1886, kdy jako úřední reprezentant vedl přípravná jednání tehdejší starosta Johann Rasp, který stál v čele radnice v letech 1873-1897.

Při shromáždění konaném 9. listopadu 1886 se pak 78 příznivců ozeleňování a okrašlování plánského intravilánu i extravilánu sdružilo na základě zákona č. 134/1867 ř. z., o práve spolčovacím, do jednoho z nejstarších městských spolků. Schválení spolku provedlo české místodržitelství čj. 103 115 z 20. prosince 1886.

Předmět činnosti spolku byl definován jako: „Zkrášlování města Planá a jeho nejbližšího okolí zakládáním, zvelebováním a údržbou zeleně v alejích, veřejných zahradách a parcích“.

Spolkové stanovy o 17 paragrafech sepsal jeden ze zakladatelů spolku, uznávaný plánský advokát JUDr. Josef Engl. Českým místodržitelstvím byly ve smyslu § 9 shora uvedeného zákona schváleny čj. 10 976 dne 27. února 1887.

Orgány spolku představovaly výroční valná hromada a obvykle jednou, výjimečně vícekrát za rok, zasedající výbor. Výbor spolku byl volen na tři roky, přičemž mezi jeho deseti členy měl automaticky místo a hlas vždy aktuální plánský starosta. O zvoleném představenstvu bylo informováno Okresní hejtmanství Planá, které vedlo spolek v evidenci. Zasedání spolkového výboru i výroční valné hromady svolávané převážně v březnu nebo říjnu probíhaly v městském hotelu Zum schwarzen Bären čp. 32/I (nyní U Černého medvěda čp. 25) případně v nedalekém hostinci Zum weissen Schwan (hostinec neexistuje) v čp. 26/I (dnes čp. 20) v severní frontě plánského náměstí.

O pracovních plánech spolku na každou jednotlivou sezónu měl jakožto člen výboru vždy přehled starosta města. Přehled plánovaných akcí pak spolkový výbor od počátku zasílal městskému zastupitelstvu, které je projednávalo na svých zasedáních a následně vyjadřovalo svůj souhlas s realizací jednotlivých počínů.

Financování spolku bylo postaveno na členských příspěvcích, dotacích od města či okresu, podle toho, jakou akci spolek realizoval. Pravidelná podpora přicházela i z prostředků nadací a od soukromých dárců.

Členská základna (střední a vyšší plánská společenská vrstva) pocházela z Plané, zapojeni byli i přespolní členové včetně zahraničních. Kolektivním členem byl plánský mužský pěvecký spolek Harmonie, „modrou krev“ reprezentovali majitelé panství hraběcí manželé Nostitz-Rieneck a asi desetinu členské základny spolku představovaly paní a slečny. Nejplatinějšími členy byli z odborného hlediska „vrchní (= městští) zahradníci“ z Plané a Chodové Plané. Členská základna spolku čítala před koncem 19. století necelých osm desítek jednotlivců i hromadných členů, z nichž nejpočetnějším členem byl již od roku 1863 působící plánský mužský pěvecký spolek Harmonie. Například k poslednímu dni roku 1894 spolek vykazoval stav 76 členů z řad fyzických i právnických osob.

Během existence spolku se v jeho vedení vystříдалo sedm předsedů. Dne 28. ledna 1887 byl do čela spolku zvolen JUDr. Josef Engl. Po něm následovali: dosavadní dlouholetý

místopředseda berní úředník Wenzel Weidl, stavitel Thomas Thurner, vrchní revident účtů státních drah Franz Tropsch, ředitel plánské měšťanské školy Georg Dollhopf, školní inspektor plánského okresu Georg Eckert a vrchní daňový kontrolor Johann Weidl, syn druhého předsedy Wenzela Weidla (viz příloha č. 2).

Členové spolku za více než půlstoletí existence upravili, osázeli a následně prováděli údržbu mnoha obecních ploch a položili tak základ dnešní veřejné městské zeleně. Vysadili tisíce kusů stromů a keřů, budovali kamenné terasy, cesty, ploty, instalovali kamenné a dřevěné lavičky. Ozelenili prostory okolo městských památek. Podél silnic z města založili aleje ovocných i okrasných stromů. Založili procházkové a sportovní zelené enklávy v městském extravilánu.

Po obsazení odstoupených pohraničních území německým vojskem byla na základě nařízení vrchního velitele německé armády č. 1/38 generála Waltera von Brauchitsche nejen plánskému ozeleňovacímu spolku ke dni 22. října 1938 pozastavena činnost. Pozastavení činnosti se týkalo nejen všech spolků, ale i dalších organizací, nadací či svazů. Definitivní konec nastal 28. listopadu 1939, kdy byla vypořádána spolková aktiva, včetně zbylého inventáře a agendy s razítkem a zůstatek 164,60 říšských marek byl odeslán nově založenému Landesfremdenverkehrsverband Sudetenland (Zemský svaz cizineckého ruchu Sudety).

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Agendu bezpochyby spravoval předseda či zapisovatel spolku, případně jiní členové spolkového výboru. Dokumenty byly uloženy u některého z nich, neboť dosud není známo, že by měl spolek někde trvalé sídlo.

Ke dni 28. listopadu 1939 podepsal poslední předseda Johann Weidl dokument o ukončení existence spolku a do rukou městského úředníka Aloise Eberla předal zbývající spolkový inventář a také agendu. Jednalo se o: akta z let 1886-1938, účetní dokumenty z let 1886-1938, pojišťovací smlouvu, 4 exempláře stanov, koncesi na provozování pohostinství při rozhledně, 1 složku s plány a nákresy, doklady k výstavbě rozhledny, zápisy z valných hromad a schůzí výboru z let 1886-1938, výroční zprávy z let 1886-1938 a razítko.

Od té doby zůstala spolková agenda uložena ve spisovně Městského úřadu a poté Městského národního výboru Planá a společně s neuspořádanými dokumenty z činnosti uvedených úřadů (bez seznamu) byla v létě 1966 předána do Okresního archivu Tachov se sídlem ve Stříbře (přírůstek č. 66 z 29. 7. 1966).

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Před zahájením inventarizace byly archiválie (1 úřední kniha č. 333 z let 1895-1939 a 1 karton č. 39 z let 1887-1939, který kromě spisů a technických výkresů obsahoval další účetní knihu z let 1887-1894 a dvě knihy zápisů z valných hromad a výborových schůzí z let 1887-1930) z činnosti Ozeleňovacího a okrašlovacího spolku Planá o celkovém rozsahu 0,14 bm součástí dosud nezpracovaného archivního fondu Archiv města Planá (EL NAD 257). Archiválie odpovídaly soupisu agendy pořízenému v rámci likvidace spolku v roce 1939. Nezvěstné jsou pouze dokumenty z roku 1886, spolkové razítko a koncese na hostinskou a výčepní činnost v domku čp. 198/II, která patrně byla z důvodu jejího dořešení vyňata. Kopie této koncese čj. 10512/11-29-172/38 vydaná Okresním úřadem v Plané 7. července 1938 je

však dochována v poslední spisové manipulaci ve fondu Archiv města Planá.

Na základě správné identifikace výše uvedených archiválií byly archiválie z archivního fondu Archiv města Planá (EL NAD 257) vytrženy a pro původce byl založen samostatný EL NAD 1318.

Na počátku inventarizace byl archivní fond přeorganizován a správně určeny evidenční jednotky a jejich datace.

V archivním fondu nebylo provedeno vyřazení archiválií z evidencí NAD z důvodu přehodnocení jejich významu.

Konečná metráž archivního fondu zůstala inventarizací nezměněna a aktuálně činí 0,14 bm.

Archivní fond Ozelenovací a okrašlovací spolek Planá náleží k mezerovitě zachovalým fondům. Chybí část zápisů z valných hromad a schůzí výboru z let 1910, 1913-1928 a 1932. Dle všeho byly tyto zápisy ztraceny či jinak odstraněny ze spolkové agendy ještě v době existence spolku, neboť právě za období, pro které chybějí, nejsou v přehledu akcí za roky 1897-1937 z roku 1937 za příslušné roky žádné akce uvedeny. Nelze vyloučit, že by mohla být nezvěstná i nějaká korespondence, část účetní agendy, případně dokumenty (plakáty, pozvánky aj.) ilustrující případné další aktivity spolku.

Fyzický stav archiválií je dobrý.

Jazykem archiválií je němčina.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Ozelenovací a okrašlovací spolek Planá je v rámci ostatních dochovaných fondů plánských spolkových původců zásadním zdrojem údajů o jednom z nejstarších městských spolků a spolkovém dění ve městě. Lze jej využít k ucelení přehledu o minulosti obce v období před rokem 1945. Hlavní hodnota fondu však spočívá v podrobných informacích (včetně obrazových) o pozemcích městské zeleně, jejich osazování a údržbě.

Deset akvarelů zhotovených místopředsedou spolku, Wenzlem Weidlem zachycuje hlavní akce realizované spolkem v letech 1887 – 1896 (inv. č. 10). Jednotlivá místa, resp. městské pozemky, kterých se úpravy týkaly, jsou uvedeny v příloze č. 4. Kromě původních německých označení příloha obsahuje i současné české názvy, případně popis jejich aktuálního stavu. U převážné většiny lokalit zaznamenal i délku cest, počty obrubníků, množství vysázených listnatých a jehličnatých stromů, thují, keřů a také instalovaných kamenných i dřevěných laviček. Na nákresech jsou mimořádně důležité i tehdejší názvy některých ulic, jež byly ještě před rokem 1945 zčásti změněny, a také neoficiální, dnes zapomenuté, pomístní názvy plácků a dalších částí města. Krom vyobrazení Wenzel Weidl v roce 1897 vypracoval i výkaz akcí zrealizovaných spolkem za roky 1887-1896. Z něj vyplývá, že za prvních deset let své existence spolek vysadil 277 jehličnanů, 279 lip, 315 akátů, 267 ovocných stromů, 600 tují, 7 629 keřů a usadil 18 kamenných a 9 dřevěných laviček a 1496 metrů obrubníků. Údaje mohou být užitečným vodítkem při inventarizaci a revitalizaci veřejné městské zeleně.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Ozeleňovací a okrašlovací spolek Planá uspořádala, archivní pomůcku v červnu až říjnu 2017 sestavila a čistopis v prosinci 2019 vypracovala PhDr. Markéta Novotná ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově 12. prosince 2019

PhDr. Markéta Novotná

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Státní okresní archiv Tachov

Archiv města Planá, sign. 979/1 Gemeindeverschönerung (Verschönerungsverein) 1933 – 1944, karton 60.

Archiv města Planá, sign. 5123/1 Konzessionierte Gewerbe, 1933-1943, Blatt 38, karton 29.

Archiv města Planá, Kronika města 1809-1929.

Okresní úřad Planá, inv. č. 113, Spolkový katastr.

Prameny tištěné

Westböhmisches Grenzboten, zejména příloha *Planer Bezirksblatt* 1886-1938.

Deutsche westböhmisches Stimmen 1910-1938.

II. Literatura

DONNER, Christian, LENZ, Othmar, SENFT, Eduard, URBAN, Michael. *Geschichte der Herrschaft und Stadt Plan*, 2. díl, Planá 1937.

NOVOTNÁ, Markéta. *Ozeleňovací a okrašlovací spolek Planá 1886-1939*, in.: *Západočeské archivy* 2018 [IX], s. 92-107.

WEIDL, Georg, URBAN, Michael, HAMMER, Ludwig, *Heimatkunde des politischen Bezirkes Plan*, Planá 1896.

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

AP – archivní pomůcka

bm – běžný metr

cm – centimetr

č. – číslo

čj. – číslo jednací

čp. – číslo popisné

ČSR – Československá republika

EL NAD – evidenční list Národního archivního dědictví

evid. – evidenční

inv. č. – inventární číslo

kar – karton

Ř. z. – Říšský zákoník

sign. – signatura

STIKO – Stillhaltekommissar für Organisationen, Vereine und Verbände (Komisař pro pozastavení činnosti organizací, fondů a spolků)

tvý – technický výkres

ukn – úřední kniha

Příloha č. 2: Seznam předsedů Ozeleňovacího a okrašlovacího spolku Planá v letech 1887-1939

jméno předsedy	ve funkci od	ve funkci do
JUDr. Josef Engl	28. 01. 1887	26. 04. 1906
Wenzel Weidl	27. 04. 1906	09. 03. 1908
Thomas Thurner	10. 03. 1908	08. 11. 1909
Franz Tropsch	09. 11. 1909	21. 07. 1919
Georg Dollhopf	22. 07. 1919	27. 03. 1924
Georg Eckert	28. 03. 1924	13. 03. 1926
Johann Weidl	14. 03. 1926	28. 11. 1939

Příloha č. 3: Struktura archivního fondu

- 1 Úřední knihy
- 2 Spisový materiál
  - 2/1 Spisy
- 3 Technické výkresy

Příloha č. 4: Srovnávací tabulka místních názvů

německý název lokality	český název lokality	poznámka
Bahuschaberg/Galgenberg	Bohušův vrch	
Bühl Kreuz	neexistuje	kdysi velký kříž v městské parkové enklávě, nyní lidově zvané „U Panenky“
Dingerplatz	neexistuje	zelená plocha s parkovou úpravou na místě zbořeného čp. 110/III v Zámecké ulici u městského rybníka
Drei Kreuzberg	neexistuje	návrsí jižně od města nad levým břehem Planského potoka
Dunklrang	neexistuje	prostor mezi Luční ulicí a potůčkem severně od ní
Fischhausscheuerplatz	ulice Na Sádkách	
Hohe Graben	pěší stezka Na Příkopech	
Jauchenteich	neexistuje	rybníček v městských příkopech zaniklý na konci 19. století u křižovatky dnešních ulic Na Valech a Na Příkopech
Johannes St.	výklenková kaple (nyní mariánská) v Zámecké ulici	
Kirchenplatz	neexistuje	prostor okolo kostela Nanebevzetí Panny Marie
Neustadtl	Slepá ulice	
Peint/Peintweg	Revoluční ulice	
Petersvorstadt	ulice Dukelských hrdinů	
Petersvorstadt Johannes Statue	neexistuje	zelená plocha před čp. 291, na níž stával sloup se soškou sv. Jana Nepomuckého
Rang bei städtischen Bräuhauskeller	Hřbitovní ulice	
Sct. Anna Weg	procesní pěší cesta ke Svaté Anně vycházející z Luční ulice	
Scheuerplatz	prostor u křižovatky ulic Zámecká a Kyjovská	nazván podle stodol, které tu stávaly
Schlossberg	horní část ulice Tachovská mezi odbočkami Na Příkopech a Mezibranskou	

Schmiedberg	horní část ulice Slovanská mezi křižovatkou s ulicí Sadovou a ulicí Dukelských hrdinů	
Städtische Bräuhaus	Hřbitovní ulice	
Stadtringplatz	náměstí Svobody	
Todter Graben	pěší část ulice Smetanova	
Vogteiplatz	neexistuje	přibližně střední rozšířená část Tylovy ulice

Inventární seznam

1 Úřední knihy

1	Zápisy z valných hromad a schůzí výboru (28. 1. 1887-8. 3. 1908)	1887-1908	ukn 1
2	Zápisy z valných hromad a schůzí výboru (10. 3. 1908-18. 2. 1930)	1908-1930	ukn 2
3	Knih příjmů a vydání	1887-1894	ukn 3
4	Knih příjmů a vydání	1895-1939	ukn 4

2 Spisy

2/1 Spisový materiál

5	Stanovy (návrh, schválené, opisy, aktualizace)	1887, 1898	kar 1
6	Výroční zprávy (chybí roky 1910, 1913-1928, 1932)	1887-1938	kar 1
7	Pozvánky na valnou hromadu, souhlas Státního policejního úřadu Planá s konáním valné hromady v roce 1938	1898, 1936-1938	kar 1
8	Soupis spolkového inventáře	1897	kar 1
9	Výstavba rozhledny na Bohušově vrchu (korespondence se zastupitelstvy městských částí I. a II., stavitelem Thurnerem a architektem Bayerem, rozpočet, vyúčtování, pohledávky splácené městské části II.)	1907-1910	kar 1
10	Výkazy akcí spolku za roky 1887-1937 (seznam akcí za roky 1887-1896 zpracovaný Wenzlem Weidlem včetně 10 obrazových příloh: I. – Sct. Anna Weg 1887/1888 II. – Schlossberg 1888/1889 III. – Dunklrang 1889, Peintweg 1889, Johannes St. 1896 IV. – Drei Kreuzberg 1889/1890/1891 V. – Bühl Kreuz 1890/1891/1892 VI. – Städt. Bräuhaus 1891, Todter Graben 1891, Vogteiplatz 1891 VII. – Hohe Graben + Jauchenteich 1891/1892/1893/1894, Kirchenplatz 1894, Rang beim städt. Bräuhauskeller 1896, Schmiedberg 1892 VIII. – Neustadt 1892, Scheuerplatz 1892, Dingerplatz 1896	1897, 1937	kar 1

	IX. – Galgenberg 1891/1892, Stadtringplatz 1891, Petersvorstadt 1890, Petersvorstadt Johannesstatue 1896		
	X. – Fischhausscheuerplatz 1894/1895/1896, navazující seznam akcí za roky 1897-1937 (připojil Johann Weidl)		
11	Rozpočty stavebních úprav (podpěrná zeď u čp. 124/I /dům neexistuje/, renovace kaple Panny Marie Lurdské na Svaté Anně, kanál pod mostkem u kaple sv. Jana Nepomuckého na Peintu, nyní Revoluční)	1887-1903	kar 1
12	Výkazy osázené zeleně	1905, 1937	kar 1
13	Smlouva s pojišťovnou Union (povinné ručení zodpovědnosti členů)	1931	kar 1
14	Přehled členů výboru za dobu existence spolku	1938	kar 1
15	Likvidace spolku (nařízení W. von Brauchitsche č. 1/38, korespondence se STIKO, konečné vyúčtování spolkového jmění)	1938-1939	kar 1

3 Technické výkresy

16	Ozelenění jižních svahů pod hradbami šifra G[eorg] D[ollhopf], bez měřítka, tuš, s poznámkami tuší, karton, 71,5x34,5 cm	1888	tvy 1
17	Profil silnice v Nádražní ulici Josef Winkler, 1:10, tuš, s poznámkami tuší, pauzovací papír, 27x39,5 cm	1894	tvy 2
18	Rekonstrukce kanálu pod mostkem u kaple sv. Jana Nepomuckého na Peintu Josef Waha, bez měřítka, tužka, tuš, s poznámkami tuší, karton, 32,5x22 cm	1903	tvy 3
19	Stezka při hlavní silnici z města k nádraží Thomas Thurner, 1:100, tuš, s poznámkami tuší, papír, 62,5x34 cm	1908	tvy 4
20	Rozmístění zeleně na ploše okolo sloupku sv. Jana Nepomuckého na Petřském předměstí Johann Weidl, bez měřítka, tuš, s poznámkami tuší, karton, 34x21 cm	1935	tvy 5

Název archivní pomůcky:	Ozeleňovací a okrašlovací spolek Planá
Značka archivního fondu:	OOS Planá
Časové rozmezí:	1887-1939
Počet evidenčních jednotek:	10 (4 úřední knihy, 1 karton, 5 technických výkresů)
Počet inventárních jednotek:	20
Rozsah v bm:	0,14
Stav ke dni:	12. prosince 2019
Zpracovatelka archivního fondu:	PhDr. Markéta Novotná
Zpracovatelka archivní pomůcky:	PhDr. Markéta Novotná
Počet stran:	16
Počet exemplářů:	5
Schválil:	Mgr. Jan Edl dne 12. 12. 2019 čj. SOAP/90-465/2019